

gospodarske, obrtniške in národne.

zhajajo vsako sredo po celi pôli. Veljajo v tiskarnici jemaje za celo leto 3 gld. 40 kr. za pol leta 1 gld. 70 kr. za četrt leta 90 kr pošiljane po pošti pa za celo leto 4 gld., za pol leta 2 gld. 10 kr., za četrt leta 1 gld. 10 kr.

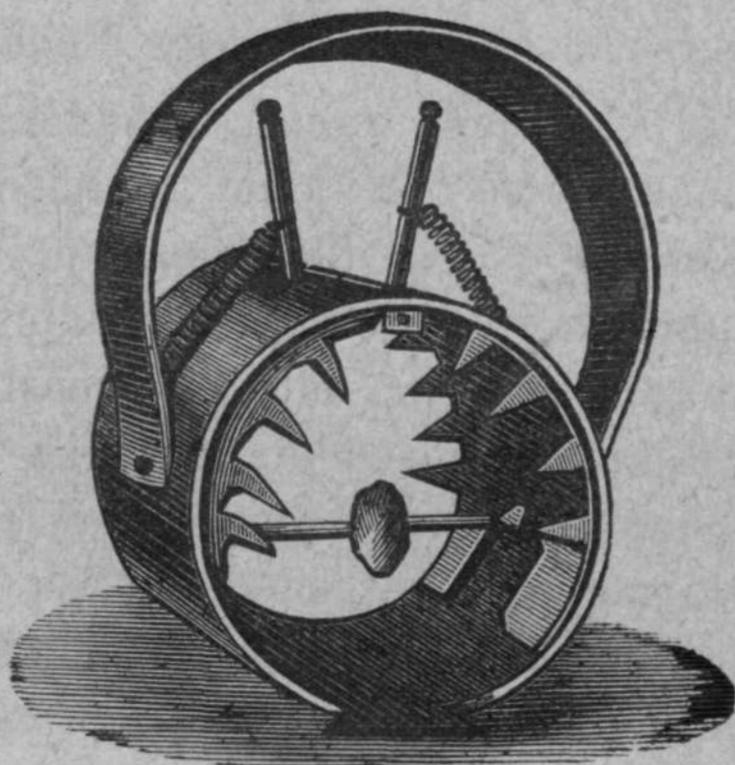
V Ljubljani 22. aprila 1891.

Obseg: Nova mišja past. — Škoda, ki jo delajo zajci. — Varujte se agentov ki vam ponujajo stroje! — Razne reči. — Vprašanja in odgovori. — Zemljepisni in narodopisni obrazi. — Naši dopisi. — Novičar.

Gospodarske stvari.

Nova mišja past.

Podobi 1. in 2. kažeta novo mišjo past, ki je pa tudi dobra za podgane, krtice, dihurje itd. Podoba 1. kaže nastavljeno past, podoba 2. pa sproženo. Past sestoji iz cevi, v kateri sta dve zobati zaklopnici, kateri vzmet skupaj stisne, kadar žival sproži postavljeni klinec z vado. Past se prav priprosto nastavi, klinca se namreč pod vmestjo skupaj stisneta ter potem podstavi klinec z vado. Past je za rabo doma ter tudi na polji; za rabo doma ima podstav, da se ne zvrne, na polji se pa v rovtakne. Take pasti prodaja H. Holtmann-Sögel v Börger-u na Hanoveranskem. Po vzorci jo lahko vsak domač kjučar ponaredi.

Podoba 1.

Podoba 2.

Škoda, ki jo delajo zajci.

Letošnja huda zima je imela in bode še imela mnogo zlih nasledkov za kmetovalce. Po vinorodnih krajih pozmrznile so trte, in zlasti stari, slabo gnojeni vinogradi po Vipavskem so veliko škodo trpeli, ker slabe vinske letine so pobrale Vipavcu vso živino iz hlevov, on je prišel ob gnoj, brez katerega mu ni misliti na vino. Na polji je posebno večino ozimnega žita, sneg

je polomil mnogo sadnega drevja, kesna pomlad otežuje pomladanska dela in krči živinsko krmo. To pa ni še vse. Zajci so naredili letos po sadnemu drevju toliko škode na Kranjskem, kolikor ni vreden ves naš lov. Res je ta škoda letos vsled hude zime večja, a vender je slednje leto tolikšna, da sili vsakega, ki pametno misli, do prepričanja, da tako se ne sme več goditi. Našemu kmetu priporočamo vedno sadjarstvo, dajo se v ta na-

men primerno velike vsote, reči tudi smemo, da se je veliko doseglo in danes zavzema sadjarstvo na Kranjskem tako odlično mesto med gospodarskimi dohodki, da se narodno-gospodarska korist lova proti njim kar v nič razprši. Lov ima mogočne zagovornike, zato bo v tem oziru težko razmereboljšati, a komur je kaj do gospodarskega napredka našega, ne sme se bati dela in napadov, ampak

mora čuvati kmetovalca sadjarja škode, ki se mu dela od te strani. Nočemo tudi odgovarjati na one trditve, ki se tako rade stavljajo v obrambo lova, češ, lov pri naša deželi dobička kajti ako bi natančno preračunili korist in škodo zajcev, gotovo bi škoda korist zelo presežala.

Dežela kranjska je pred kratkim dobila nov zakon o povrnitvi škode, storjene po divjačini. Ta zakon je tak, da ne vemo, kakemu srečnemu slučaju naj se prijatelji lova zahvalijo, da so ga vzprejeli naši poslanci.

Po toči zvoniti nič ne pomaga, zato tudi jadikovanje nad tem zakonom nič ne koristi, pač pa je naših poslancev dolžnost, ne da bi jih kmetovalci še posebe opozorili, da se ta hiba prej ko mogoče odpravi. Treba je zakon tako izpremeniti, da bo ž njim zavarovan kmet, ne pa njegov hudi in davka prosti sovražnik — zajec.

Novega zakona § 4. določuje o povrnitvi škode, storjene po divjačini, tako le: „ . . . vender ima (užitnik zemljišča) samo takrat pravico do povračila škode, katero naredi divjačina po sadnih, sočivnih ali umetnih vrtilih, po drevesnicah in na posamič stoječih drevesih, kadar ne dokaže, da je škoda vsled tega nastopila, ker je oškodovanec opustil tiste na dotičnem kraji navadne priprave, s katerimi dober gospodar take stvari navadno zavaruje.“

Po našem mnenji ta paragraf nima drugega pomena nego najemniku lova pomagati, da lahko sadjarju nagaja in mu jemlje veselje do njegove stroke, kajti, ako so priprave take, da gotovo varujejo drevje škode, potem zadostuje, da sestoji ves zakon iz enega stavka: Škoda, narejena po divjačini, se ne povrne, ker je kmetovalčeva dolžnost zavarovati se proti škodi.

Omenjeni paragraf pa sam priznava, da takih zanesljivih sredstev ni. Ako jih torej ni, kaj je bilo treba tega paragrafa? Reklo naj bi se, da je povrniti vsako škodo, ki jo zajec naredi, če sadjar zavaruje svoje drevje ali ne, ker to zavarovanje i tako ni zanesljivo.

Priznavamo, da je sredstev, s katerimi se da drevje res tako zavarovati, da mu zajec ne more škoditi. Ako bi se kmetovalci kake občine res takih sredstev posluževali, presegali bi njih stroški desetkrat dohodka od lovske najemnine. To bi bil pa vender narobe svet, da bi silila kmetovalca varovati svoja zemljišča na tak drag način, vzlic temu da plačuje davke, in to samo na ljubo športu, kar je lov in nič drugega.

O celem tem paragrafu mogli bi še obširno pisati, a za danes opuščamo, pač pa hočemo še nekaj drugega omeniti, in to je cenitev škode. Brezmejna jeza popade človeka, kadar vidi, kako se ravna s kmetom. Cenilci navadno še pojma nimajo o vrednosti drevesa. Prigodi se, da je cenilec gozdar, ki ceni drevje s svojega stališča. Čuli smo, da je tak poštenjak se izrazil: „Kaj je ta škoda! Pojte v graščinski gozd, pa si naložite voz drv, ki so več vredna nego vsa drevesa!“ Po drugod tudi tako cenijo drevje, da pravijo, v Ljubljani pod Francišskani dobiš novo (torej celo novo!) drevo za 20 kr., torej odškodujemo za vsako drevo z 20 kr. Za Boga! če mi je drevo raslo lepo in veselo uže 5 let, ali uže celo rodilo, za noben denar ga ne dam; če dobim petak za nje, je to le neznamen del škode. Ako si kmet sam hoče pomagati, kar seveda odločno obsojamo, in ugonobi zajca, ki mu hodi škodo delat, potem gorje mu! zarad zajca ki je vreden 80 kr., dobi teden zapora, a če mu je zajec naredil 50 gld. škode, in to na prostoru, od kojega davek plačuje, pa se mu ovira priti do svoje pravice, in vesel mora biti, če dobi 5 gld. povračila.

Mnogo bi še lahko pisali o krivici omenjenega zakona, a bodi dovolj. Na en ugovor, ki se utegne izreči, po hočemo še odgovoriti. Reklo se nam bode: Ako mora lovski najemnik vsako škodo povrniti, potem se pa noben najemnik ne bode dobil, in občina pride ob dohodek. Res je tako, a kaj je ta dohodek proti škodi, katero delajo zajci! Če je pa katera občina, v kateri se sadjarstvo goji, res taka, da ji je več do tistih grošev, nego do dobre sadne letine, no potem se pa lahko pogodi z najemnikom, da mu ne bode treba povrniti nobene škode, in taka občina ni več vredna, nego da ji zajci ugonobe sadno drevje, a uši pa prebivalce.

Varujte se agentov, ki vam ponujajo stroje!

Večkrat smo uže svarili naše gospodarje, naj se varujejo potujočih agentov, ki jim z lepimi besedami ponujajo malo vredne kmetijske stroje. So nekateri pošteni agentje, a velika večina je nepoštenih, in ker ni razločiti poštenih od nepoštenih, zato je najboljšo, da kmetovalec vsakemu odločno pokaže duri. Tudi pošteni agent proda svoj stroj draže, nego ga vsak kmetovalec lahko naroči po naši družbi, kajti agent mora živeti, in sicer ob dobičku, ki mu ga da fabrikant. Fabrikant pa da ta dobiček tudi kmetijski družbi, ona ga pa ne obdrži za se, ampak ga da kupcu, in za toliko ceneje dobi potem kmetovalec stroj. Kmetijski družbi si pa fabrikant tudi ne upa poslati slabega blaga.

Ravno sedaj smo prejeli poročilo, da je na Gorenjskem neki agent preteklo zimo zopet opeharil celo vrsto gospodarjev. Pogodili so se namreč za slamorezne stroje a poslani so bili drugačni, nego je bilo dogovorjeno, in kupino jo plačati na Ogrskem. Izkušnja pa uči, da z ogrskimi sodišči ni pričeti nobene pravde.

Potujoči agenti nevednemu kmetu obljubijo, kar hoče, samo da kmet podpiše list, ki mu ga predlože. Ker so pa ti listi nemški in neveščemu človeku neumevni, zato se kmet s podpisom takega lista navadno tako ujame, da mu ne preostaje drugega, nego plačati poslani stroj, če je še toliko slab. Ne podpisujte torej lista, ki ne veste dobro, kaj je v njem pisanega, in če Vam agent še tako sladko na srce govori in je na videz pošten mož. Celu pa ne podpišite nobene menice, ker v tem slučaju ste kakor vragu zapisani!

Razne reči.

* Za spečenine je izvrstna maža ta le: V steklenko vlij 3 dele apnene vode in en del finega oljkovega olja ter dobro oboje premešaj. Predno rabiš to mažo, vselej steklenko dobro pretresi.

* Navskrižno molžo, t. j. da se molzeta ob enem navskriž stoječa seske, posebno priporočajo nemški živinorejci. Oni trdijo, da tako molzene krave raje izpuščajo mleko ter da se vime čisteje izmolze.